

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Bestuurskundige Berichten januari 1997

Venema, P.; Vogel, B.

Citation

Venema, P., & Vogel, B. (Eds.). (1997). Bestuurskundige Berichten januari 1997. *Bestuurskundige Berichten*, 12(1). Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234015>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234015>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

*B*estuurskundige *B*erichten

januari 1997
jaargang 12 nr. 1

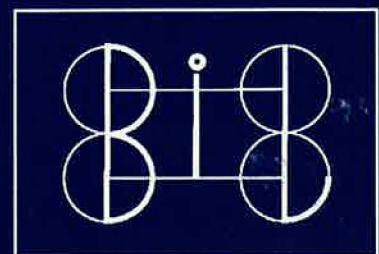
Gekke koeien

De Verenigde Staten

Het onderwijs

Forum 'Na Van Traa'

*De Bestuurskundige Berichten is een
officieel orgaan van de Bestuurskundige
Interfacultaire vereniging Leiden*

Inhoudsopgave

Bestuurskundige Berichten vol. 12(1997), nr. 1 januari 1997

Uitstel van studeren: Gegevens uit een tijdbestedingsonderzoek <i>D.N.M. de Gruijter & A.J. Kallenberg</i>	4
BSE: A Discrepancy between sectoral and collective interests <i>M.A.J. van Lens van Rijn</i>	10
Verslag van het forum 'Na van Traa' <i>C. Meijeraan</i>	13
Signalement: <i>Pop Internationalism</i>	15
Culture of Complaint: De Verenigde Staten beschouwd <i>J.P. Venema</i>	17
Column	19
Gelezen in...	20
Agenda	22

De redevoeringen van het Meer van Genève
zullen boosheid opwekken.
Dagen zullen worden verlengd tot weken,
Dan tot maanden, dan tot een jaar,
dan zullen zij allen in gebreke blijven.
De magistraten zullen hun ijdele wetten veroordelen

Nostradamus, kwatrijn 1,47
Voorzag hij het echech van de Volkenbond?
Zie *Intermediair* van 10 januari 1997.

Voorwoord

In dit eerste nummer van de nieuwe jaargang een zeer gevarieerd aanbod. In de eerste plaats een analyse van het studiegedrag van Bestuurskunde studenten. Voldoen wij aan de vooroordelen? Wordt er pas op het allerlaatste moment begonnen met studeren voor een tentamen en gaan wij dan vergezeld van koffie, sigaretten en chips een nachtje door?

Verder aandacht voor de gekke koeienziekte. Wat is er misgegaan in het Britse overheidsapparaat dat de BSE-crisis zo groot kon worden? En een verslag van het door de B.I.L. georganiseerde forum 'Na Van Traa'.

In ieder geval wens ik iedereen veel leesplezier,

Peter Venema

In het tijdschriften onderzoek Politicologie (1996) naar de wetenschappelijke kwaliteit van tijdschriften staat de Bestuurskundige Berichten. Weliswaar op een zeer bescheiden plaats, maar toch boven bijvoorbeeld het tijdschrift *Binnenlands Bestuur*. Het politicologen tijdschrift *Debat* is door het vergelijkbare Bestuurskunde onderzoek niet meegenomen.

Colofon

Redactieadres: Bestuurskundige Berichten, p/a B.I.L., Postbus 9555, 2300 RB Leiden, telefoon 071-5273696, fax 071-5273979

Hoofdredacteur: J.P. Venema

Eindredactie: J.P. Venema, B. Vogel

Medewerkers aan dit nummer: D.N.M. de Gruijter, A.J. Kallenberg, M.A.J. van Lens van Rijn, C. Meijeraan

Lay-out: J.P. Venema, B. Vogel

Redactieraad: mr. M.A.P. Bovens, M.L. Gevers-Breusers, drs F. Jorna, dr F.M. van der Meer, dr J. de Vries

Druk: Drukkerij Faculteit der Sociale Wetenschappen

ISSN: 0920-5772

Copyright: 1996 B.I.L.

Bestuurskundige Berichten is een uitgave van de Bestuurskundige Interfacultaire vereniging Leiden (B.I.L.) en verschijnt vier maal per jaar. Het is niet toegestaan zonder toestemming van de redactie op enigerlei wijze het geheel of delen van dit nummer te reproduceren. Waar redacteurs op persoonlijke titel hun mening geven is deze niet noodzakelijkerwijs die van de gehele redactie.

Abonnement: Leden van de B.I.L. ontvangen Bestuurskundige Berichten gratis thuis. Voor niet-leden kost een abonnement f 16,- per jaar. Dit dient te worden voldaan op bankrekeningnummer 56.65.22.357 t.n.v. de B.I.L. Leiden, o.v.v. abonnement B.B. of op giro 9200 van ABN-Amro Leiden, o.v.v. B.I.L., rekeningnummer 56.65.22.357; abonnement B.B.

Kopij voor de redactie: Als WP5.1 bestand op 3.5 inch HD/DD zonder enige opmaakcodes met een uitdraai.

Uitstel van studeren: gegevens uit een tijdbestedingsonderzoek

D.N.M. de Gruijter en A.J. Kallenberg

Uit tijdbestedingsonderzoek blijkt dat studenten de tentamenvoorbereiding veelal uitstellen. De opleidingen moeten daar rekening mee houden, ondermeer bij de roostering van onderwijs en tentamens. In het hier besproken tijdbestedingsonderzoek wordt in detail onderzocht hoe de voorbereiding voor het tentamen verloopt. Het blijkt dat dat anders gaat dan in de literatuur gesuggereerd wordt.

Samenvatting

Uit tijdbestedingsonderzoek blijkt dat studenten de tentamenvoorbereiding veelal uitstellen. De opleidingen moeten daar rekening mee houden, ondermeer bij de roostering van onderwijs en tentamens. In het hier besproken tijdbestedingsonderzoek wordt in detail onderzocht hoe de voorbereiding voor het tentamen verloopt. Het blijkt dat dat anders gaat dan in de literatuur gesuggereerd wordt.

Inleiding

Het is bekend dat studenten geneigd zijn de studie voor het tentamen uit te stellen, de een meer dan de ander. Uit tijdbestedingsonderzoek wordt duidelijk dat als er geen of onvoldoende stimulansen voor zelfstudie zijn, pas vlak voor het tentamen hard gewerkt wordt. Een overzicht van Leidse tijdbestedingsonderzoeken wordt door Van der Drift & Vos (1987) gegeven. Schouwenburg (1994) gaat in zijn proefschrift uitgebreid in op het uitstelgedrag. Op theoretische gronden verwacht hij dat de inzet een tentamen toeneemt met het naderen van de tentamendatum. In zijn eigen tijdbestedingsonderzoek blijkt de veronderstelde curve de gegevens niet precies te beschrijven; de kenmerkende lange aanloop en de snelle stijging van de zelfstudie wordt door hem wel gevonden. Voor degenen die voor het HO onderwijs- en tentamenroosters maken, zijn deze gegevens van belang. Als de inzet voor het tentamen pas vlak voor het tentamen op gang komt, heeft dat consequenties voor het onderwijsrooster, en vooral voor het tentamenrooster. Een dergelijk resultaat kan immers betekenen dat de inzet voor een daaropvol-

gend tentamen te kort schiet als dit tentamen te kort volgt op een eerder tentamen. Voor Vos (1995) is de hierboven beschreven studie-inzet een uitgangspunt voor de analyse van de studeerbaarheid van een rooster. In de door hem ontworpen programma-ijker is één veronderstelling dat de studie-inzet voor het tentamen volgens een vaste formule stijgt tot een maximum van 8 uur bruto of 7 uur netto op de laatste dag voor het tentamen. Als daarmee de totale studie-inzet voor de verschillende studieonderdelen in een week boven de 40 uur zou komen, wijst dat op een knelpunt in het rooster.

De Gruijter & 't Hart (1995) wijzen op het feit dat een normatieve benadering van de studie-inzet - het jaarrooster dient 1680 studie-uren ofwel 42 stp - te omvatten, weleens moeilijk in overeenstemming te brengen is met de inzet van de gemiddelde student. Desalniettemin is het van groot belang bij het onderwijs rekening te houden met het studiepatroon dat men van studenten mag verwachten. Dat houdt in dat maatregelen genomen worden om de studie-inzet te stimuleren, bijv. door de inzet van werkgroepen waarin iets van de studenten verlangd wordt. Ook moeten tentamens niet te dicht bij elkaar komen, omdat zij elkaar dan 'in de weg zitten' en het onderdeel dat als tweede getentamineerd wordt, te weinig aandacht krijgt.

Het is overigens de vraag hoe dwingend de resultaten zijn die geleid hebben tot de stelling dat de studie-inzet vlak voor het tentamen steeds sneller toeneemt. De gerapporteerde onderzoeken geven geen tijdbestedingsgegevens per dag; de gegevens zijn per week sa-

Tabel 1: Het onderwijs in blok 3 contacturen; c = college, w = werkcollege

periode	POLc	POLw	SOCc	O&Mc	STAc
week 4-10	7 x 2	7 x 2	6 x 2	7 x 2	5 x 2
wk 11	onderwijsvrij				
wk 12	tentamens POL (vr) en SOC (di)				

menged. Afgevraagd kan worden of er mogelijke verschillen kunnen optreden door een benadering waarbij de gegevens per dag worden geanalyseerd. Een ander punt is dat de gemiddelde tijdsbesteding voor een onderdeel geen goede indicatie hoeft te zijn voor de tijdsbesteding van individuele studenten.

In het hier gerapporteerde onderzoek, onderdeel van een groter onderzoek naar de studeerbaarheid van het Bestuurskunde programma (voor meer informatie zie: De Gruijter en Kallenberg 1996), was het mogelijk een tijdsbesteding per dag na te gaan. Ook kon de studie-inzet per student worden onderzocht.

Het tijdbestedingsonderzoek

In januari 1996 startte een tijdbestedingsonderzoek bij het derde en vierde blok van het eerste doctoraaljaar van de opleiding Bestuurskunde aan de RUL (DI). In deze bijdrage zullen wij alleen de resultaten van het derde blok bespreken.

In het derde blok van het DI worden vier onderdelen gegeven, Politieke Theorieën (POL), Sociologie (SOC), Organisatie & Management 2 (O&M) en Staats & Bestuursrecht (STA). POL dat 5 stp telt, loopt door in blok 4, maar heeft wel een midterm tentamen aan het eind van blok 3. SOC, een onderdeel met 2 stp, wordt aan het eind van blok 3 met een tentamen afgesloten. O&M, waarvoor eveneens 2 stp staat, wordt - na een roosterwijziging - enkele weken na de afsluiting van blok 3 getentamineerd en STA met 5 stp pas aan het eind van blok 4.

Het rooster van het programma in het derde blok wordt in het kort in de tabel 1 weergegeven. Voor slechts één van de onderdelen, Inleiding geschiedenis der politieke theorieën, zijn er in blok 3, werkgroepen. De overige onderdelen kennen alleen hoorcolleges. Het programma in blok 3 van het DI lokt dus als zodanig niet veel zelfstudie uit.

Aan het einde van blok 3 waren er 21 studenten over van de 27 waarmee het tijdbestedingsonderzoek begonnen was. Zeventien van hen deden blijkens de opgave het reguliere programma: de DI onderdelen in blok 3. Zij

deden ook beide tentamens. Op deze groep van 17 studenten zijn de resultaten gebaseerd die hier beschreven worden.

Resultaten

Tabel 2 geeft de gemiddelde tijdsbesteding voor de onderdelen uit blok 3, gesplitst naar contacttijd inclusief de tijd besteed op het tentamen en zelfstudie. De meeste aandacht gaat, zoals verwacht, uit naar de twee onderdelen met een tentamen aan het eind van blok 3: POL en SOC. POL en SOC nemen 80 procent van de tijdsbesteding voor hun rekening. De inzet voor STA, dat pas aan het eind van blok 4 getentamineerd wordt, is minimaal. Aan de standaardafwijkingen is te zien dat de studenten erg verschillen in inzet. Studenten die hard werken voor POL, doen dat in het algemeen ook voor SOC; de correlatie tussen de zelfstudie voor SOC en die voor POL is hoog (.88).

Tabel 2: Gemiddelde tijdsbesteding per onderdeel; contacttijd en zelfstudie (gemiddelde en standaard afwijking)

	gem	st.afw
POLz	76.2	32.0
POLc	23.5	6.8
SOCz	48.1	25.1
SOCc	12.6	2.9
O&Mz	14.4	14.5
O&Mc	9.8	3.4
STAz	8.0	10.7
STAc	7.4	2.3
Totale tijd	200.0	79.0

POL kent werkcolleges. Anderzijds wordt het onderdeel aan het eind van het blok met 'slechts' een midterm tentamen afgesloten. De studielast voor POL in het derde blok zal ongeveer 2 1/2 stp zijn, de helft van het totaal voor

POL. Voor POL is de gerealiseerde studie-inzet relatief hoog, ongetwijfeld vanwege het feit dat de studenten via werkcolleges tot studeren aangezet worden. Die studielast wordt gemiddeld gerealiseerd. De studielast van SOC (2 stp), dat geen werkgroepen kent, blijft ver achter bij die voor POL.

Het mogelijke effect van de stimulering van de zelfstudie door onderwijs wordt duidelijk uit tabel 3. In deze tabel zijn gegevens per week voor de verschillende onderdelen opgenomen. In de onderwijs periode, lopend van week 4 t/m week 10, blijft de studie-inzet beperkt. De meeste studie-inzet gaat, al vanaf week 4, naar POL. Blijkt geeft POL krachtige stimulanzen tot studie. In de laatste onderwijsweek, week 10, loopt de zelfstudie op. De zelfstudie trekt aan als de tentamens dichterbij komen. In de onderwijsvrije week 11 en in de tentamenweek, week 12, wordt hard gestudeerd. De inspanning in week 12 is lager dan die in week 11. Dat komt omdat week 12 'korter' is: na het tentamen op vrijdag mag men voor de rest van de week niet veel studie meer verwachten.

Tabel 3: Gemiddelde zelfstudie per week

week	O&M	POL	SOC	STA
4	1.2	6.2	1.5	.0
5	2.6	7.1	2.1	.1
6	2.4	6.6	1.9	1.4
7	3.4	4.6	2.7	2.0
8	1.4	6.4	2.6	2.1
9	1.4	5.1	3.1	1.6
10	1.4	10.7	4.5	.7
11	.2	11.0	21.9	.0
12	.4	18.4	7.8	.0

De studenten werken overigens niet alleen voor de onderdelen uit het derde blok. Eén student volgde enkele weken een Bestuurskunde-onderdeel uit een andere afstudeerrichting, enkele andere studenten studeerden nog voor een propedeutisch onderdeel. Ook werd door een enkeling studie-inzet voor een andere studie gemeld. In tabel 4 worden daarom enkele andere relevante gegevens vermeld, waaronder ook tijd besteed aan werk.

Blijkens de tabel wordt er aan het begin van blok 3 gemiddeld veel werk buiten een studie gedaan. De tijdsbestedingen aan werk neemt - op een enkele week na - in de loop van het blok af. Dat ligt voor de hand: de studie vraagt in de loop van het blok meer aandacht. De tabel maakt duidelijk dat de prikkels tot studie

in de onderwijsperiode beperkt zijn. Daardoor kunnen de studenten meer werk verrichten. Anderzijds kan het feit dat men ook werkt, weer een nadelige invloed hebben op de studie-inzet.

Tabel 4: Gemiddelde werkinzet per week; totaal=totale studietijd voor DI, Toturen=totaal + overig best + andere studie + werk.

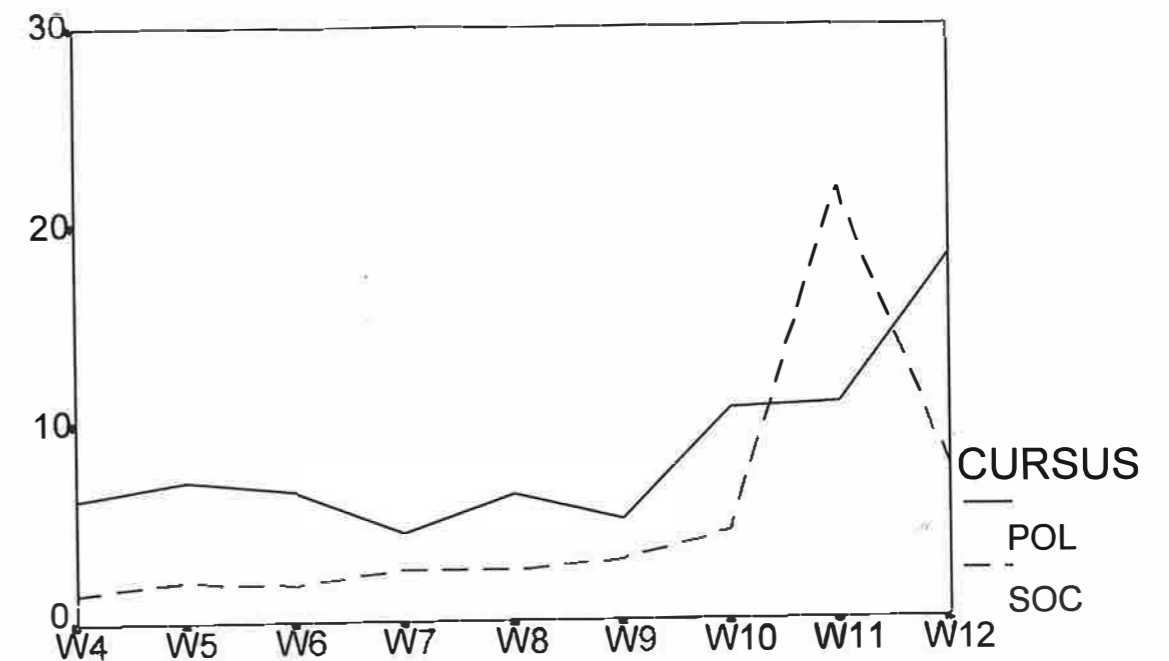
week	Totaal	Overig Best	Andere studie	werk	Toturen
4	15.8	.6	1.2	10.7	28.3
5	18.4	.9	2.0	8.0	29.3
6	19.8	1.9	1.2	7.1	30.0
7	19.9	1.3	1.6	7.7	30.6
8	20.6	1.0	3.5	6.9	32.0
9	16.6	1.1	4.6	5.4	27.8
10	23.9	1.0	1.5	8.9	35.4
11	33.1	1.0	1.3	4.6	40.1
12	31.8	.9	.6	2.8	36.1

In figuur 1 is het verloop van de zelfstudie over de weken voor POL en SOC nogmaals weergegeven. De stijging in zelfstudie vlak voor het tentamen is heel duidelijk.

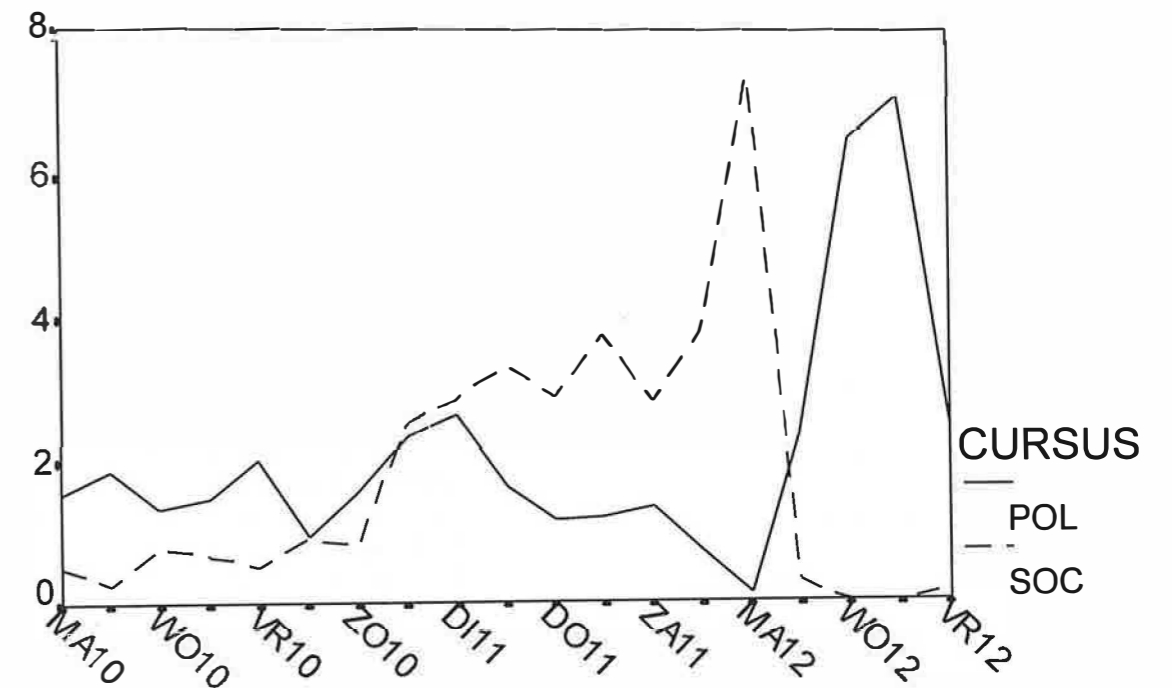
In figuur 2 zien wij de tijdsbesteding van de groep studenten per dag, vanaf de maandag van week 10 t/m de vrijdag in week 12. Wij vinden een duidelijke piek voor de zelfstudie voor SOC op de maandag in week 12, de dag voor het tentamen. Anderzijds vinden wij niet een steeds snellere stijging van de studie-inzet. In de onderwijsvrije periode wordt eerder gelijkmatig aan SOC gewerkt. Het beeld voor POL versterkt deze indruk. De inzet voor POL in week 11 is gering omdat voorrang gegeven wordt aan het eerdere tentamen voor SOC. Op dinsdag, na het tentamen voor SOC, wordt nog niet veel gedaan. De inspanning voor POL op woensdag is echter hoog, bijna even hoog als op de laatste dag voor het tentamen POL.

Het ziet er dus naar uit dat de meeste studenten meer plannen en studie-inzet vertonen dan de theorie van de 'uitsteller' voorspelt. Sommige studenten beginnen eerder hard te werken. Daarnaast stoppen de meeste studenten wellicht tijdig met studeren op de dag voor het tentamen om zich, zoals hen aangeraden wordt (Rood & Sikkema 1988), enigszins te ontspannen.

Hoe zit het nu met de individuele curves? Die blijken veel van elkaar te verschillen. In een poging een patroon aan zelfstudie te vinden dat lijkt op het 'modelpatroon' van de uistellende student (de hyperbool) hebben wij de inzet per dag in de laatste twee weken voor SOC (van maandag in week 11 t/m maandag

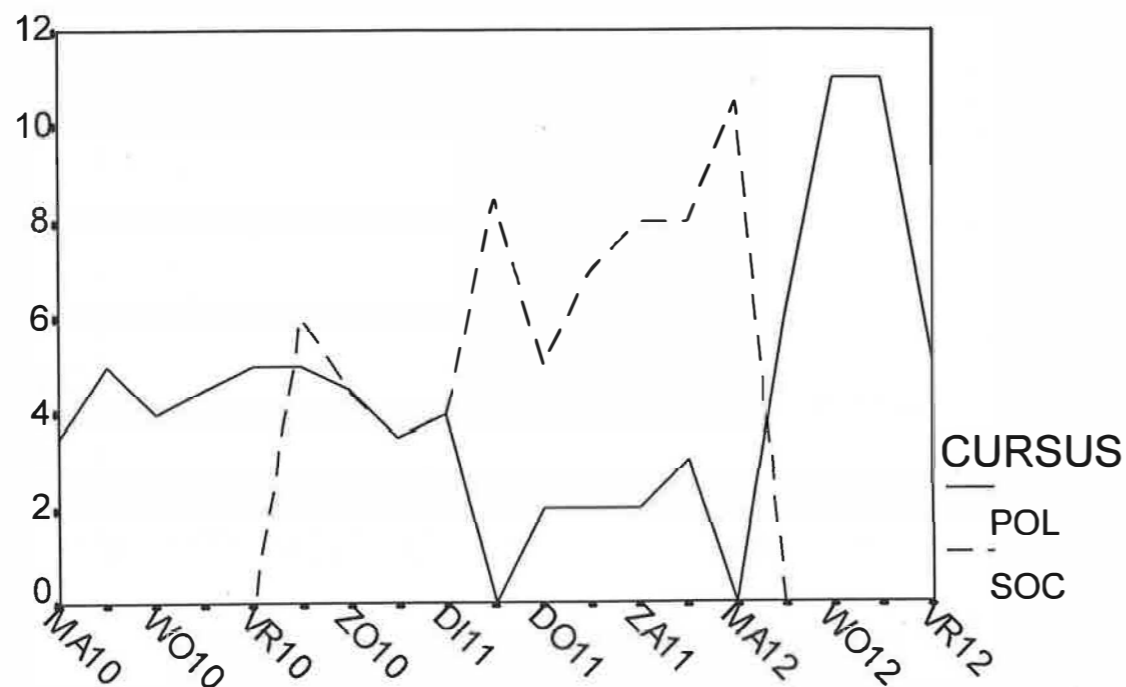
Figuur 1. Gemiddelde zelfstudie per week voor POL en SOC

Figuur 2. Gemiddelde zelfstudie per dag voor POL en SOC; week 11 en 12

in week 12) en voor POL (van maandag in week 11 t/m donderdag in week 12) gecorreleerd met het dagnummer (te beginnen met 1 voor maandag in week 11). Een stijgende studie-inzet zou moeten leiden tot relatief hoge correlaties. Figuur 3 geeft de studie-inzet van één van de drie studenten bij wie de samenhang tussen inzet en dagnummer voor beide onderdelen goed is. Het blijkt om één van de

harder werkende studenten te gaan, met in de tentamenperiode een piekinzet van soms meer dan 10 uur per dag. De student vertoont evenmin als de andere uitstelgedrag. De 'modelinzet' van de student die zijn studie zoveel mogelijk verschuift is niet te vinden. Studenten met minder studie-inzet voor de laatste twee weken vertonen dikwijls een studiepatroon waarbij studiedagen afgewisseld worden met

Figuur 3. Zelfstudie per dag in week 11 en 12 voor POL en SOC voor een 'hardwerkende' student

dagen waarop nauwelijks of niet gestudeerd wordt.

Samenvatting

De inspanning voor de twee tentamens in het onderzoek die vlak na elkaar geprogrammeerd zijn, ziet er niet geheel volgens verwachting uit. Voor het tweede onderdeel dat getentamineerd wordt, wordt vrij veel aandacht besteed voordat de studenten aan hun voorbereiding voor het eerste tentamen beginnen. Dit is het gunstige resultaat van de stimulering van de zelfstudie door de werkgroepen voor het tweede te tentamineren onderdeel; dat het onderdeel met werkgroepenonderwijs ook als moeilijker onderdeel beschouwd werd (De Gruijter en Kallenberg 1996) zal ook een rol hebben gespeeld. Conventionele wijsheid is wellicht dat een onderdeel met werkgroepenonderwijs het beste het eerst getentamineerd kan worden omdat de studenten daar aan het eind van de onderwijsperiode het beste inzitten. In het bestuurskunderooster is de volgorde van tentamens 'tegendraads', eerst het onderdeel zonder werkgroepen, daarna het onderdeel met werkgroepen. Wellicht is het huidige Bestuurskunderooster daarmee beter af. Als het onderdeel zonder werkgroepenonderwijs nog meer tijdsinvestering dan in de huidige situatie opgevoerd zou hebben. Het onderdeel zonder

werkgroepenonderwijs zou als tweede tentamen vlak na het eerste tentamen veel minder aandacht hebben gekregen dan nu het geval is. Bij het huidige rooster richten de studenten zich vanaf een bepaald tijdstip op het onderdeel zonder werkgroepen, dat het eerst getentamineerd wordt, en maken daar specifiek tijd voor vrij. Voor het onderdeel met werkgroepenonderwijs, dat als tweede getentamineerd wordt, ook prettig dat de studenten het onderdeel even hebben laten liggen om later de draad weer op te pakken: zo studeren bevordert het onthouden van de stof.

Een nadeel van het rooster blijft overigens het korte tijdsbestek tussen beide tentamens. Het naar voren halen van het eerste tentamen - men zou kunnen denken aan de vrijdag in week 11 - zou nog effectiever geweest zijn.

Uit het onderzoek blijkt ook dat de herhaaldelijk gevonden piek voor een tentamen minder een echte piek is dan een artefact, ontstaan door het samenvoegen van tijdsbestedingsgegevens over de verschillende dagen van de week. Na de dag waarop het eerste onderdeel getentamineerd wordt, stijgt de inspanning voor het tweede onderdeel onmiddellijk. Uit een analyse van de gegevens voor afzonderlijke gegevens blijkt het 'ideale' gedrag bij de voorbereiding voor een tentamen zoals geschetst in de literatuur - langzaam op gang

komen, met een steeds grotere tijdsbesteding voor het tentamen naarmate de tentamendatum nadert - evenmin voor te komen. De gegevens geven geen ondersteuning voor het gebruik van een curve met een sterk stijgende studie-inzet als 'wet' bij de beoordeling van de haalbaarheid van het rooster. De belangrijkste uitkomst uit het onderzoek is de sterke invloed die stimulansen voor zelfstudie kunnen hebben. Dat blijkt ook nog eens uit de gegevens over het vierde blok in het tijdsbestedingsonderzoek, dat geen werkgroepen kende: de tijdsbesteding voor het onderdeel Politieke Theorieën zakte dit blok in (De Gruijter en Kallenberg 1996).

Opvallend is verder de hoeveelheid uren dat er - buiten de tentamenperiode - aan werk besteed wordt. Bij het onderzochte blok in het tweede jaar van Bestuurskunde is dit, gezien het beperkt aantal contacturen, mogelijk. Anderzijds concurreert werk met de studie die daardoor weleens te weinig aandacht kan krijgen. De effectiviteit van een weekrooster met een evenwichtige studie-inzet door de week wordt uiteraard ook minder als studenten de studie combineren met andere activiteiten, zoals een tweede studie en werk.

D.N.M. de Gruijter is medewerker van het Interfacultair Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Nascholing, Sectie Onderwijsontwikkeling van de RUL, A.J. Kallenberg was interuniversitair onderwijsmanager van de opleidingen Bestuurskunde van de EUR en de RUL en is momenteel hoofd Bureau Onderwijs en coördinator van het project Succesvol Studeren bij de Faculteit der Sociale Wetenschappen EUR.

Literatuur

- De Gruijter, D.N.M. & 't Hart, J. (1995). Een methode voor het controleren van de haalbaarheid van het jaarrooster. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 13, 128-138.
- De Gruijter, D.N.M. & Kallenberg, A.J. (1996). Studeerbaarheid programma Bestuurskunde. ICLON, Sectie Onderwijsontwikkeling, *Rapport 15*. Leiden: RUL.
- Drift, K.D.J.M. van der & Vos, P. (1987). *Anatomie van een leeromgeving: Een onderwijs economische analyse van universitair onderwijs*. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Rood, N. & Sikkema, P. (1988). *Test heroes*. Amsterdam: GW boeken.
- Schouwenburg, H.C. (1994). *Uitstelgedrag bij studenten*. Proefschrift RUG.
- Vos, P. (1995). Studielastanalyse bij de prope deuse Biologie 1994-1995; toepassing van de Programma-ijker. In A.J. Kallenberg, E.P. Rutgers, H. de Frankrijker & J. Imants (1995) (Red.). *Onderwijs: tussen overheidsbeleid & schoolmanagement, deel 2*. reader EUR/RUL (ook memorandum 1151-94, Bureau Onderzoek van Onderwijs, RUL).

BSE: A DISCREPANCY BETWEEN SECTORAL AND COLLECTIVE INTERESTS

M.A.J. Lens van Rijn

Onderstaand onderzoek tracht hard te maken dat er in de jaren 1986-1996 een discrepantie was tussen de belangen die door overheidsbeleid tot uitdrukking kwamen en de belangen van het brede publiek betreffende de risico's voor de volksgezondheid. De Britse regering had meer kunnen doen om de crisis te bezworen en de risico's te beperken.

The starting point is 1986, when the first case of BSE was identified by the Central Veterinary Laboratory following a post mortem. BSE stands for Bovine Spongiform Encephalopathy and is often called 'Mad Cow Disease'. It is still not known why BSE started in Britain, although there have been hypotheses ascribing the cause to a number of combined factors specific to the UK. The rendering process may be significant in this respect. Six years prior to the first case of BSE, British government experts alerted their superiors to the possible dangers of the relatively low temperatures in the process of rendering offal.

It is not possible to treat BSE, or the human spongiform variant Creutzfeldt-Jacob Disease (CJD) for that matter, and it was until very recently impossible to detect the disease until its final stages, when the symptoms become apparent. The scary thing about BSE is its incubation period which is many years long. This means that cattle bread for human consumption, which are killed at a fairly young age, often must have the disease but are showing no symptoms (yet) and hence enter the human food supply unnoticed. This is called the sub-clinical stage. Even worse, CJD has an even longer period of induction, 5 to 30 years in some cases. Therefore, testing for a link between BSE and CJD proves to be a lengthy process. In 1989 tests were initiated, but terminated by officials, purportedly due to expense and its low priority. Only now have these tests been reinitiated.

The crucial question then, is whether in the face of the evidence that one has at one's disposal, all is being done to insure that the

risk to human health is within an acceptable limit. It is suggested here that certain groups, institutions, persons were consistently in an advantageous position, perpetuating a preferred state of affairs, at the expense of, in this case, British public health.

An important decision was taken in July 1988, when a ruminant (=cattle, sheep and deer) feed ban was introduced by the British government, forbidding the use of remains of these animals to be mashed up for consumption by fellow ruminants. The feed is usually called meat and bone meal and contains protein derived from ruminants. The government believed that this was probably the cause of BSE (see also Veterinary Record, October 1988) and by imposing the ban it was hoped the disease would be eradicated. The Ministry for Agriculture, Fisheries and Food (Maff) claimed that scrapie, a similar brain disease (spongiform encephalopathy), which has been present in sheep for centuries, has been transmitted to cattle. Scrapie does not pose a threat to humans, and nor does the analogous BSE, was the official conclusion. Vertical (dam to calf) transmission and horizontal (cow to cow) transfer was a fact in the case of scrapie, yet the official dogma was that BSE was a 'dead end host'; taking away the cause, infected feed, would make the disease disappear. Vertical transfer was "exceedingly unlikely".

The Southwood Committee, established May 1988 to examine implications of BSE in relation to animal health and possibly human health, predicted that the total number of BSE cases would be between 17 000 and 20 000.

The disease would die out and the risk to humans, it concluded in February 1989, was very remote.

To monitor the risks to humans, a sub committee named after Dr David Tyrrell, established February 1989, proposed in January 1990 that records should be kept on patients succumbing to CJD. Put another way, to test for a BSE-CJD link, this committee simply proposed monitoring the cases!

By 1988 there were 2185 confirmed cases of BSE (according to the parliamentary record Hansard) and these cases were excluded from the human food chain by being slaughtered and then incinerated or buried. Farmers were paid 50% of the market value in compensation (August 1988, Compensation Order SI 1988 no.1346) for these animals which could well be considered unfortunate as this may have been an inducement for farmers not to declare infected animals, thus letting BSE cows enter the food chain. Compensation rose to 100% by February 1990.

Note that prior to the 1988 ban BSE cows were entering the food chain freely and sub-clinically infected cows must to this day still be consumed.

In September 1990, a Specified Offals ban was introduced, prohibiting "as a precautionary measure" certain bovine parts from entering the food chain. Brain, spinal cord, thymus, tonsils, spleen and intestines were now excluded. The ban was Maff's response to the problem of bovines entering the food supply at a sub clinical stage. Calves under six months old were excluded from the ban on the grounds that these animals had not eaten the contaminated feed. Furthermore, even if these calves harboured the infectious agent, which was considered highly unlikely, the quantity would be very low, thus excluding any real risk.

The sheep offal theory was still the position of the government and the possibility of vertical transfer was considered remote. Beef was officially safe to eat, although it was known that meat from sheep that succumbed to scrapie contained the infective agent.

By 1991 it was becoming clear that BSE was taking on large proportions, 14 180 cases had been reported the previous year and the figures were rising steadily to 25 000 in 1991. Rather than focusing on the (unpleasant) possibilities of vertical and horizontal transmission, the government's explanation for the high number of BSE victims was still the 'bad feed' hypothesis. However, according to the government, the situation was more serious than the Southwood Committee had predicted

in its worse-case scenario, at least in part due to BSE in the contaminated feed, as well as scrapie. The credibility of the bad feed hypothesis as the exclusive cause of the crisis was now more than ever in question.

Scientists were consistently alerting the government of the dangers of its handling of BSE, but as facts remained inconclusive, these actors were portrayed as scaremongers. In February 1992, a letter by Professor Lacey was published in the Veterinary Record saying that considering the numbers of BSE cases some BSE cows could well have not been fed on contaminated feed, thus suggesting vertical and/or horizontal transfer.

The government line on the cause of BSE in 1993 continued to be the bad feed doctrine. Around 6000 cattle, born after the feed ban, had developed BSE, and this was the result of farmers using up their storage of contaminated feed (illegally!), so reported Maff. Evidence was steadily growing supporting vertical and horizontal transmission and a CJD link.

In 1993 two dairy farmers who had BSE infected herds died of CJD. CJD statistically only occurred in one in a million per year and therefore these incidences were picked up by the media.

BSE had occurred in small numbers outside of Britain, predominantly in cows exported from Britain. In Canada and Germany the entire herds in which infection had occurred, were slaughtered. Voices in the UK, who years earlier had called for the same measures in Britain, were not acted upon.

By April 1994 there was overwhelming evidence confirming vertical transfer, the authorities now implicitly acknowledged the likelihood although officially nothing was admitted. June saw a ban on intestines and thymus from calves under 6 months to enter the human food chain implicitly acknowledged the possibility of vertical transmission. Meat from cows showing no symptoms of BSE was still considered safe for consumption (!), although vertical transmission meant the infectious agent is in the blood and consequently in meat.

At this point there was still no government action to control cattle from BSE infected herds. There were 8 000 confirmed cases of BSE since the feed ban, 500 from mothers who succumbed to BSE. The evidence suggesting vertical transmission was seen by the government as further evidence that BSE behaves like scrapie, once again implying that because scrapie does not threaten humans, therefore beef is also safe.

On the issue of transference between spe-

cies: Can BSE jump from to other species and thus also to humans? Most animal infections do not. But BSE is considered to have come from the similar spongiform disease scrapie, found in sheep. Sheep have suffered from scrapie for the last couple of centuries and it has never seemed to affect humans. Yet if cows got BSE from sheep, should one not suspect the possibility of vertical and horizontal transmission to occur in cattle? After all, scrapie has been passed down for generations! And if BSE was obtained orally, as the feed hypothesis suggests, should we not be all the more worried about a potential threat to humans in the form of CJD?

In 1993 cases of CJD were ten times greater than 25 years earlier and twice as high as five years before.

The UK government prohibited in November 1995 abattoirs and butchers from stripping meat from cows' back-bones after fragments of potentially infectious spinal cord had been left attached to them.

160 000 cases of BSE were registered in 1996. Meat from cows over 30 months were prohibited for human consumption. Yet taking the incubation time into account, it is these mature cows that are most likely to show symptoms of BSE. How many 'sub clinical' cows are entering the food chain is still unknown and obvious research is omitted. The official position remains that these cases could not be sufficiently infectious to cause a hazard to humans.

In March 1996 23 000 cases were identified in younger cows since July 1988. Explaining this by referring to bad feed deserves criticism in its own right, but even more serious is the possible transmission of BSE from cow to calf, or that the tough disease persists in the soil (horizontal transfer).

This brings us to March 1996. Ten new cases of CJD were reported, announced in the House of Commons to be a new strain, and government admits possible link BSE-CJD. A year earlier, Stephen Churchhill died of what was then diagnosed as a new strain of CJD. Now samples of new strain CJD have been inoculated into mice under the auspices of SEAC (Spongiform Encephalopathy Advisory Committee) to test for a BSE-CJD link. These results will become available next year.

Dr Harash Narang in July 1996, speaking in the House of Commons, referred to the crisis as a "lethal threat of unknown proportion to the human population".

In conclusion, the aforementioned should make clear that not all was done to insure that the risks of BSE to human health were kept to a minimum. The omission to act adequately cannot be explained away by referring to inconclusive evidence. Vested interests of the agricultural community played an important role in the BSE affair.

*M.A.J. Lens van Rijn
student Bestuurskunde te Leiden*

De bovenstaande tekst is een onderdeel van een onderzoek over de 'gekke koeien ziekte', verricht voor het seminar Politiek Bestuurlijk Management.

Voor een volledige discussie verwijs ik naar de originele paper, geschreven door Ward Heiligers, Gusta Jessen, John Volleman en de auteur.

Verslag van het forum 'Na Van Traa'

C. Meijeraan

De commissie Fora & Symposia 1995-1996 organiseerde op 21 oktober jongstleden het forum 'Na Van Traa'.

Het doel van dit forum was tweezijdig. Het moest duidelijkheid verschaffen omtrent het nut van parlementaire enquêtes én ingaan op de lange termijn gevolgen van de commissie Van Traa.

Na een korte opening door prof.dr. U. Rosenthal leidde Deetman de dag in. Deetman zette het nut uiteen van parlementaire enquêtes en onderzoeken. Na eerst alle enquêtes kort door te lopen kwam hij tot de conclusie dat ze allen gezorgd hebben voor informatie, die als ze bij de kamer bekend was geweest had geleid tot sterk ingrijpen van deze kamer. De fouten (zoals het lekken van conclusies voordat het onderzoek is afgelopen), die zo nu en dan gemaakt worden door mensen binnen een enquête-commissie waren vervelend maar mochten niet leiden tot de slotsom dat enquêtes dan maar afgeschafte moeten worden. Volgens Deetman zijn enquêtes een stok achter de deur: er bestaat altijd het risico van onderzoek. Bovendien worden ingewikkelde problemen zichtbaar gemaakt en zorgen enquêtes ervoor dat politici niet alleen de waan van de dag volgen.

De volgende spreker was de heer De Graaf. Hij zag een enquête als een nuttig instrument maar vond dat er niet zoveel heisa omheen moest zijn. Het is nodig om de enquêtes te depolitiseren, om er zodoende voor te zorgen dat de gevolgen minder opportunistisch waren. Een voorbeeld van dat opportunisme was het continue gepraat over het laten rollen van koppen. Volgens De Graaf zou dat structureel niks op leveren, omdat iedereen in de toenmalige organisatie hetzelfde gehandeld zou hebben. Het is gek om mensen weg te sturen wanneer zij geen persoonlijke schuld hebben gehad.

Verder had hij het idee dat iedereen het rapport van de commissie Van Traa erg goed vond en overtuigd was van het nut om er iets mee te doen, behalve als het betrekking had op het eigen terrein. "Het is een mooie beker,

maar laat hem maar aan mij voorbij gaan".

Als laatste wees hij erop dat officieel enquêtes zwaarder zijn dan onderzoeken maar dat dat in de praktijk ook weleens anders uitpakt heeft. Er zijn meer mensen weggestuurd vanwege onderzoeken dan vanwege enquêtes.

Het grote voordeel van een enquête - het onder ede verhoren - heeft minder nut dan wordt verwacht. "Als je iets wilt verbergen dan kan je altijd liegen. Als je niet wilt liegen dan kan je uit voorgaande enquêtes leren dat het heel handig is om een slecht geheugen te hebben". Ook is het mogelijk dat er een verschil in perceptie is. Als voorbeeld noemde hij de mogelijkheid dat zowel Sorgdrager (in haar functie als Procureur-Generaal) als de heer Blok (hoofdofficier van Justitie) naar hun mening de waarheid vertelden toen de een onder ede zei dat hij de doorlating van cocaïne op een duidelijke wijze gemeld had aan Sorgdrager en de ander vertelde dat de heer Blok het punt niet expliciet aan de orde had gesteld. Verschil in perceptie over de belangrijkheid van het moment van vertellen kan tot deze situatie geleid hebben.

De volgende spreker: de heer Kranenburg, was gevraagd om alternatieven aan te dragen voor parlementaire enquêtes. Aangezien hij van mening was dat het enige alternatief geen enquête is, was hij daarover snel uitgesproken.

In plaats van een verhaal over alternatieven ging hij in op de gevolgen. Volgens hem zijn alle gevolgen en ontwikkelingen, die aan parlementaire enquêtes worden toegedicht, al op gang gezet voordat er ook maar gesproken werd over het instellen van een enquête-commissie.

Daarnaast wees hij erop dat het deelnemen aan een enquête-commissie een goede

manier was om jezelf als politicus te profileren. Veel parlementariërs zouden dan ook voorstanders zijn van enquêtes omdat het een goede manier is om carrière te maken. Na een korte samenvatting door de heer Rosenthal van voorgaande verhalen was er tijd om vragen te stellen.

Een verontruste politiemans was bijvoorbeeld bang dat de parlementaire enquête opsporingsmethoden tot een te ver doorgevoerde regelgeving zou leiden, waardoor de politie met handen en voeten gebonden zou zijn. De Graaf verzekerde hem er echter van dat het zover nooit zou komen en dat het ook niet de opzet van de commissie was om de politie vleugellam te maken.

Na de pauze ging de dag verder met een groepsinterview. Dr. P. 't Hart en dr. mr. E. Muller stelden lastige vragen aan een panel, waarin een zo breed mogelijk scala van deskundigen zat.

De geïnterviewden waren:

- mr. Holthuis, hoofdofficier van Justitie van het Landelijk Bureau OM;
 - mr. Jahae, strafadvocaat;- drs. Andersson, hoofd organisatie-adviesbureau;- dhr. Van Dop, afdeling georganiseerde criminaliteit politieregio Brabant Noord en Midden;
 - mr. Meurs, projectleider voor de implementatie van de parlementaire enquête opsporingsmethoden van het Ministerie van Justitie.
- Tevens namen De Graaf, Kra-nenburg en Rosenthal hieraan deel, terwijl de heer Deetman stand-by bleef.

Vragen die aan de orde kwam waren onder andere:

- * Wat wil het OM gaan doen om een betere leiding te geven aan de politie?
- * Hebben strafadvocaten voordeel bij de crises in de opsporing?
- * Is er na de enquête nog wel onderzoek gedaan naar georganiseerde criminaliteit of is de hele opsporings-organisatie lam gelegd?
- * Heeft het Ministerie van Justitie wel genoeg zicht op de gang van zaken?
- * Heeft de commissie achteraf gezien goed gehandeld of had u bepaalde zaken liever anders aangepakt?
- * Heeft de media ethisch verantwoord gehandeld door alles maar naar voren te brengen?

De geïnterviewden gaven overal een rooskleurig beeld van. Alles ging of de goede richting op of was nooit fout geweest. Of dat ook allemaal het geval is valt te betwijfelen, maar werd stug vol gehouden.

Na afsluiting van de dag kon iedereen tijdens de borrel even napraten over alles wat deze dag naar voren gekomen was.

Al met al was de dag erg geslaagd te noemen. Een honderdenveertig mensen had mijns inziens een erg interessante dag om op terug te kijken.

C. Meijeraan

SIGNALEMENT

Pop Internationalism

Paul Krugman

The MIT Press

Cambridge (Massachusetts) 1996

ISBN 0-262-11210-8

prijs circa f 50,-

Het nieuwe boek van de hoogleraar van MIT is niet zo dik, maar wel spraakmakend, zoals de meeste geschriften van Krugman. De meeste essays verschenen eerder in tijdschriften als de *Harvard Business Review*, *Foreign Affairs* en *Scientific American*. Eén essay, een recensie van het boek *Who's Bashing Whom?* van Laura D'Andrea Tyson (adviseur van Bill Clinton), weigerde de *New York Review of Books* te plaatsen. Zij vonden de recensie te kritisch voor een dergelijke vooraanstaande publieke persoon.

Krugman trekt in zijn werk ten strijde tegen de zogenaamde 'pop-internationalisten'. Deze 'pop-internationalisten' zijn vaak invloedrijke economen of politici die volgens Krugman volkomen onzin uitkramen. Hierbij moet je denken aan John Major, Bill Clinton, Robert Reich, Mickey Kantor etc. Wat doen zij nu fout?

Eigenlijk alles. Elementaire (economische) wijsheden worden vergeten of niet begrepen en met kromme conclusies trekken de 'pop-internationalisten' vervolgens de wereld in.

Krugman opent zijn eerste artikel met Delors. In 1993 geeft de voorzitter van de Europese Commissie een presentatie aan de leiders van de landen van EU. Hij signaleert de groeiende werkloosheid in de Unie. De gemiddelde econoom wijt dit probleem aan de (hoge) belastingen en strenge regelgeving en de hoogte van de werkloosheidsuitkering in

Europa. De Duitse eenwording heeft tevens het structurele probleem van de European Monetary System versterkt. Maar welke oorzaak zag Delors? Het gebrek aan concurrentiekracht van de EU ten opzichte van de Verenigde Staten en Japan. Hierbij gaat men ervan uit dat de economische welvaart van een land bepaald wordt door haar succes op de wereldmarkt. Deze opvatting is volgens velen (de 'pop-internationalisten') juist. Krugman toont aan dat het volkomen onzin is.

Waarom is dit boek nu van groot belang? Omdat het vele statements - als dat landen als bedrijven met elkaar concurreren - naar het rijk der fabelen verwijst. En dat in voor iedereen begrijpbaar Engels (Er is ook een Nederlandse vertaling van verschenen). Dus na het lezen van dit werk zal iedereen dergelijke onzin doorzien!

Literatuur

C. van Marrewijk, 'Economische Ongeletterdheid', boekbespreking, *ESB*, 8 mei 1996, p. 433-434.

E. Lof, 'Centrale banken houden de werkloosheid in Europa hoog', interview met P. Krugman, *Intermediair*, 25 oktober 1996, p. 17-21.

Logica brengt je van a naar b.
Verbeelding brengt je overal.

A. Einstein

Culture of Complaint

De Verenigde Staten - in het kort - beschouwd

J.P. Venema

In november 1996 zijn verkiezingen gehouden in de Verenigde Staten. Uiteraard werden die gewonnen door de zittende president Bill Clinton. Dit ondanks vele beschuldigingen, onder andere van seksuele intimidatie. Ook *speaker* New Gingrich werd onlangs herkozen, ondanks vermeende belastingfraude. De Amerikanen zijn nog nooit zo ontevreden geweest over de politiek en toch lijken ze de nieuwe termijnen van beide politici te accepteren.

Waarom is Clinton toch weer in het Witte Huis beland? Waarom deed zijn republikijnse uitdager Bob Dole het boven verwachting? En waarom kon het Congres het maken om Newt Gingrich, ondanks alles, opnieuw te benoemen tot *speaker*?

Het vertrouwen van de Amerikaanse burger in de politiek is nog nooit zo laag geweest. En hij heeft er alle reden toe.

Schandalen zijn aan de orde van de dag. President Clinton en zijn vrouw worden beschuldigd van seksuele intimidatie, en fraude; de *speaker* van belastingfraude (hij bedoelde het overigens niet zo). De republikijnen die zich in 1994 meester maakten van beide huizen van het Congres en een 'radicale revolutie' zouden starten kozen als kandidaat Bob Dole, een Washingtonse politicus met 35 jaar ervaring. Geen wonder dat het wantrouwen groot is.

Het wantrouwen ten opzichte van de staat werd al

ingebouwd in het politieke systeem. Door de instituties elkaar te laten controleren. De instituties van de staat werden (en worden) gezien als een noodzakelijk kwaad. Het gevaar dat zij ten koste zouden gaan van de vrijheid van burgers en deelstaten ziet men telkens terugkeren in de Amerikaanse politiek.

Naar goed voorbeeld zijn de Amerikaanse burgers net als de stemgerechtigden in andere landen geneigd tot tweeslachtigheid. Men heeft immers 'principes en vaste lasten.'

De overheid moet klein zijn, snel, geen *red tape*, geen begrotingstekort en zich het liefst met niemand bemoeien. Maar, zodra de overheid snijdt in het eigenbelang, heeft men een genuanceerder beeld van het geheel. Te radicaal snijden in sociale voorzieningen is uit den boze.

En daarom scoorde Clinton zo goed. Veel ideeën van de *new right* nam hij over. Hij vijlde wel de scherpe kantjes eraf.

Vervolgens beloofde hij twee volkomen tegenstrijdige vormen van beleid. Hij zou zorgen voor een afgeslankte overheid, maar voor iedereen die hiermee de boot zal missen, zal er een nieuw vangnet komen.

Onlangs (18 december 1996) was een sterk staaltje van deze in de Amerikaanse cultuur ingebakken dubbelzinnigheid te zien. In Oakland (California) keurde de *local school board Ebonics* goed om kinderen in de getto's te helpen. Dit is *slang*, een dialect en een 'verkrachte' vorm van Engels. Door respect te hebben voor hun taal en deze ook te spreken, moet het de kinderen meer zelfrespect geven.

Om het invoeren goed te praten werd een afkomst verzonnen. De 'taal' zou overeenkomsten vertonen met en afgeleid zijn van Niger/Congo Afrikaanse talen en *genetically based*! Met deze absurde verklaring voor gebroken Engels kregen de voorstander veel kritiek.

Deze vorm van politiek correct handelen wordt verafschuwd door Robert Hughes. De auteur van *The Shock of the New* (over de doorbraak van de moderne kunst), *The Fatal Shore* (de geschiedenis van Australië) en *Barcelona* (iets minder goed ontvangen) trekt fel van leer tegen de Amerikaanse cultuur.

In *Culture of Complaint* schrijft hij dat de Amerikaanse cultuur te vergelijken is met 'late Rome... in the corruption and verbosity of its senators, in its reliance on sacred geese (those feathered of our own pollsters and spin-doctors) and its submission to senile deified emperors controlled by astrologers and extravagant wives.' (Dit schreef hij voordat Clinton aan de

macht kwam, maar er is geen enkele reden om aan te nemen dat hij afstand heeft gedaan van zijn woorden. Ze gelden nog steeds.)

In scherpe bewoordingen neemt hij afstand politiek correcte initiatieven die hij (terecht) afdoet met politieke etiquette. Met politiek *an sich* hebben ze niets van doen. De infantilisering om als een bevolkingsgroep iets niet kan, gewoon het niveau te verlagen of iets leuks te verzinnen dat iedereen kan en niemand tegen het hoofd zal stoten (bijvoorbeeld een vak als huiskamerplanten voor de niet al te slimme basketballende studenten!), wordt door hem aan de kaak gesteld.

Voor iemand die de dubbelheid in zowel de Amerikaanse politiek als cultuur beter wil begrijpen is het boek van Hughes een echte aanrader. En na het lezen blijf je hopen dat iemand een vergelijkbaar boek over Nederland zal schrijven.

J.P. Venema

R. Hughes, *Culture of Complaint. The Fraying of America*, Oxford/London 1993.

Lekker gewinkeld ?

En hebt u trek in een heerlijk kopje koffie ?

Kom dan even langs bij croissanterie

"LA RUELLÉ"

voor een heerlijk vers broodje
met een heerlijk kopje koffie

Marsmansteeg 10
2311 EE Leiden
donderdagavond gesloten

Column

Solliciteren

Iedereen kent de verhalen wel: Bereid je goed voor, zie er goed uit en gedraag je goed. Je wordt overstelpt met boekjes met wijze raad. Dus wij maken 40 psychologische tests (worden helemaal gek van de figuurtjes die je ruimtelijk inzicht testen), verzinnen de goede antwoorden (daarbij moet je soms wel erg creatief zijn...) en bedenken intelligente vragen om aan de interviewers te stellen. Vervolgens wordt je sollicitatie-outfit door vriend of vriendin gekeurd en nemen we ons voor om ons niet te studentikoos te gedragen.

Dinsdag 16 januari 1997 om 9.15 D-Day

Op dit voor vele studenten te vroege tijdstip treden we aan. De interviewers zijn enigszins te laat. Ach ja, geeft niet, kan gebeuren. Voor dat we een hand geven aan de interviewers vegen we onze klamme handen even discreet af aan ons jasje. Kopje koffie (volgens de geleerde boekjes altijd aannemen!), koekje, 'kon u het vinden', 'ja hoor geen probleem' (Ja hè, hè, we waren veel te vroeg en hebben al een rondje om het hele blok gelopen.)

Maar nu gaat het echt beginnen:

- Vertelt u eens, waaruit blijkt uw affiniteit met bestuurskunde?
- Eeeehheh, nou ja, ik heb bestuurskunde gestudeerd in Leiden.
- Goh, oh ja, ja, ik zie het staan. Wat leuk.

Tweede interviewer (van personeelszaken) neemt het snel over:

- Wat is tot op dit moment de moeilijkste beslissing geweest die u moest nemen? En wat heeft u daarvan geleerd?

(Deze meneer heeft ook zo'n boekje gelezen, maar deze vraag hebben we vannacht nog geoefend met onze vriend of vriendin.)

- Dat was ... Daardoor ben ik goed in slecht-nieuws gesprekken.... (De andere interviewer wordt ook weer wakker:)

- Ja, u solliciteert naar de functie van beleidsmedewerker op de afdeling financiën. Dat betekent dat u ook de boeken zal moeten controleren?

- Maar in eheh de advertentie staat dat u iemand zoekt die de grote lijnen mee helpt uitzetten?

(De andere interviewer kijkt op en begint een omstandig betoog, waarin hij de ander haarfijn uitlegt wat voor nieuwe medewerker ze eigenlijk zoeken.)

Hoe vaak zal een vergelijkbare situatie wel niet voorkomen? Volgens mij heel vaak. De sollicitant bereidt zich goed voor, maar krijgt tegenover zich een aantal *mutsen*. Er worden geen intelligente vragen gesteld, er wordt niet door gevraagd, men heeft het c.v. niet gelezen, men weet niet goed wat men wil en men gaat intussen andere dingen doen. Het is vaak geen onwil, maar men doet het sollicitatiegesprek er even bij. Dat betekent wel dat je als sollicitant slecht uit de verf komt, want de mogelijkheden om het gesprek te sturen zijn beperkt. Nou wil ik niet beweren dat een gesprek bij een adviesbureau een pretje is. Daar wordt je helemaal doorgezaagd en prikken ze ook door creatief verzonden antwoorden heen. Maar dat de gemiddel-de interviewer zich beter gaat voorbereiden zou heel prettig zijn.

Gelezen in...

Foreign Affairs

November/December 1996

Een voorpublicatie van Samuel P. Huntington uit zijn boek *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* (Zie ook De Volkskrant van 11 januari 1997; een genuanceerde bespreking verscheen in de *New York Review of Books*, January 9, 1997 door William H. McNeill). Zoals bekend is dit één van de meest besproken boeken van de afgelopen tijd. Verder een analyse van nieuw rechts in Duitsland en een zeer kritische beschouwing van Daniel Goldhagen's boek *Hitler's Willing Executioners*.

Harvard Business Review

November/December 1997

Het laatste nummer van 1996 biedt, zoals te verwachten is van dit kwaliteitsblad, een aantal interessante artikelen. Onder andere een bijdrage over samenwerking tussen non-profit en profit-organisaties. Hoe zorgt de non-profit organisatie ervoor dat zij niet besmet raakt met negatieve publiciteit van haar partner.

Ook aandacht voor de manager als coach, om werknemers goed te begeleiden. En een artikel dat de maakbaarheid van organisaties en managers relativeert. De manager - zijn capaciteiten - bepalen het succes, niet het management.

Zeit-Punkte

Der Mensch im Netz

Kultur, Kommerz und Chaos in der digitalen Welt

Natuurlijk kon *Die Zeit* niet achter blijven. Ook zij kwam met een nummer geheel gewijd aan internet. Alles over het net, de achtergronden en de toekomstfantasieën.

Ökonomie heute

Wirtschaftswissenschaften im Umbruch - Vordenker, Querdenker, Hochschulen

In het laatste nummer van 1996 wordt

een beeld geschetst van het 'econo-men-landschap' in ons buurland. Mensen die bijvoorbeeld de Duitse ideeën over de nieuwe Europese Bank beter willen begrijpen hebben hier een aangrijpingspunt. Van alle belangrijkste economen wordt een beschrijving gegeven van loopbaan en denken.

The Economist

The World in 1996

Zoals elk jaar publiceert *The Economist* aan het einde van het jaar zijn vooruitblik. Met een aantal redactionele bijdragen, op uitnodiging (dit jaar onder andere van Chris Patten *governor of Hong Kong*; Sir Leon Brittan *European Commission*; Richard Branson *Virgin Group*) verder van veel landen indicatoren en een jaar kalender met alle belangrijke data: verkiezingen etc.

Business Central Europe:

The Annual

Vergelijkbaar met *The World in 1997*, maar dan over Midden- en Oost-Europa. Voor wie een gedegen overzicht wil hebben van de politieke en economische situatie in de voormalige Oostblok landen is dit een goede bron.

The OECD Observer

Voor iedereen die op de hoogte gehouden wil worden van OECD (OESO) - Organisation for Economic Cooperation and Development - is dit het blad. Wist je bijvoorbeeld dat de OECD in augustus 1996 een onderzoek naar het nationaal onderwijsbeleid van Polen heeft gepubliceerd? Dit blad vormt daardoor een belangrijke toegang tot actueel en recent onderzoek, bibliotheken lopen toch vaak wat achter. In elk nummer ook altijd enkele artikelen over actuele economische thema's.

In het december 1996/januari 1997 nummer aandacht voor de wereldwijde voedselvoorziening, landbouw en het milieu.

Le Monde Diplomatique

Novembre 1996

In dit nummer veel aandacht voor de voormalige Sowjet-Unie en de machtsverhoudingen in deze regio. Verder de verkiezingen in de VS en de invloed van het Verre Oosten op de Westerse cultuur.

Décembre

Zoals altijd besteed *Le Monde Diplomatique* aandacht aan een groot aantal onderwerpen. Variërend van het offensief van het Vaticaan in Latijns-Amerika, de genocide in Rwanda en Burundi tot de verhouding tussen contemporaine kunst en de geschiedenis.

Openbaar Bestuur

Tijdschrift dat 11 maal per jaar verschijnt en gericht is bestuurders, managers en beleidsambtenaren in alle bestuurslagen. Biedt daarom altijd een grote variëteit aan onderwerpen en invalshoeken.

November 1996

In het voorlaatste nummer van 1996 onder meer aandacht voor de zondagswet (volgens de auteur een achterhaalde zaak); het bestuursraadmodel (vanuit diverse perspectieven) en de herziening van het adviesstelsel (wordt het doel, het herstel van het primaat van de politiek bereikt?).

December 1996

Over de noodzaak tot goede communicatie tussen overheid en bedrijfsleven; het tekortschietend toezicht op de woningcorporaties (n.a.v. rapport Rekenkamer) en ook een analyse van het aansturen van ZBO's.

Bestuurswetenschappen

Bestuurswetenschappen is een uitgave van de VNG en heeft als doel de verbreiding en verdieping van de wetenschappelijke kennis omtrent het openbaar bestuur bevorderen. Dit gedegen tijdschrift verschijnt zes maal per jaar.

September/oktober 1996, Nr. 5

De grote invloed van het bedrijfsleven en de bedrijfskunde op de publieke sector heeft ertoe geleid dat ook binnen de overheid over 'ondernemerschap' wordt gesproken. Volgens de auteur is het beter te spreken over

'publiek creëren'.

Verder wordt aan de hand van recente publicaties ingegaan op het thema kwaliteit van het lokaal bestuur.

November/december 1996, Nr. 6

Het december-nummer van *Bestuurswetenschappen* is geheel gewijd aan de schaal van het binnenlands bestuur. Vanuit een aantal invalshoeken en functies wordt gekeken naar de verschillende schalen in het binnenlands bestuur.

Overheidsmanagement

Dit tijdschrift verschijnt 11 keer per jaar en is sterk op de praktijk gericht. Het besteed voornamelijk aandacht aan financiën, informatica en organisatie binnen de overheid.

November 1996

Aandacht voor belangenverstrengeling in een organisatie; kostenverbijzondering bij de gemeente en het moderne overheidsmanagement.

December 1996

Hoe beperk je de verregaande verstar-ring van de organisatie door inkrimping en vergrijzing, in dit nummer vertelt de gemeentesecretaris van Utrecht hun oplossing. Verder het risicomana- gement van een gemeente en kwaliteits- management bij lagere overheden.

Bestuurskunde

Bestuurskunde is het wetenschap- pelijke tijdschrift van de Vereniging voor Bestuurskunde. Het tijdschrift verschijnt acht keer per jaar en leden krijgen het bij het lidmaatschap.

Nummer 7, 1996

Onder andere een analyse van de wildgroei van effectrapportages en een bespreking van de opties voor een Nederlands-Duitse aanpak van drugsoverlast in Enschede.

Nummer 8, 1996

Dit themanummer is gewijd aan interactief bestuur. Het bevat een bijdrage over het experimenteren met interactief bestuur in de gemeente Delft; aanzetten voor een publiek debat over interactief bestuur en een artikel over het ijken van beleid door het vergelijken van prioriteiten.

AGENDA

Januari

Methoden voor interactieve beleidsontwikkeling

De Vereniging voor Bestuurskunde organiseert op 22 januari een studiemiddag over interactieve beleidsontwikkeling. Aandacht wordt besteed aan de veranderende rol van de beleidsmedewerker. Voor meer informatie P. de Jong, telefoon 020-5270624.

Opvang asielzoekers: strafkamp of holiday resort?

Op woensdag 29 januari om 19.30 organiseert de B.I.L. een lezing. Hierbij zullen spreken M. van Mortel (projectleider Vreemdelingenbeleid Ministerie van Justitie), A. van Hinsberg (medewerker Vluchtelingenwerk) en Smidstra (Directeur Opvangcentrum Leiden). De lezing vindt plaats in Dienst Milieu en Beheer, Admiraal Banckertweg 15 te Leiden. De toegang is gratis.

Marktwerking in de watersector

Op donderdag 30 januari wordt in Rotterdam een congres gegeven over de marktwerking in de watersector en de gevolgen van de nieuwe wetgeving. Inlichtingen: 010-4349966.

Maart

Omgaan met risico's

Hoe werken risico's door in gedragingen en beleidsprocessen en welke rol kan onderzoek spelen bij het omgaan met risico's. Een studiemiddag door de Vereniging voor Bestuurskunde op donderdag 13 maart. Inlichtingen: 020-5270641.

Toekomst van luchthavens in Nederland

Op 21 maart wordt een congres georganiseerd over de toekomst van luchthavens in Nederland. Op dit congres zal de Rijksluchtvaartdienst haar nieuwe nota, getiteld *Perspectievennota TNLI* presenteren. Meer informatie: 010-4349966.

April

Landelijke Bestuurskunde Dag

De Landelijke Bestuurskunde Dag 1997 heeft als thema: *Richting 2000: met beleid veranderen?! Bestaat uit een forum en workshops. De LBD wordt op donderdag 10 april gehouden in Rotterdam. Studenten betalen f 35,- Voor een brochure en inschrijfformulieren tussen 10.00 en 14.00 bellen naar 010-408 24 64.*

Meso-niveau in binnenlands bestuur

Op donderdag 24 april organiseert de Vereniging voor Bestuurskunde een studiemiddag over WGR, stadsprovincies en regio's: de toekomst van het meso-niveau in het binnenlands bestuur. Inlichtingen: 020-5270641.

"de klerenkast"

2e HANDS
MODE
"DE KLERENKAST"

Diefsteeg 8
Leiden
tel: 071-128479

Openingstijden
Di. van 13.00 tot 17.00 uur
Wo. t/m Zat. van 11.30 tot
17.00 uur

't Spieghel

Verkoop van: antieke spiegels
zilver en glas

do. 10-18 u.
vr. 10-18 u.
za. 10-17 u.

Langebrug 91
2311 tJ Leiden tel: 071-124958.

SUCCES BOEKEN?

Wij hebben de grootste
voorraad boeken voor
elke opleiding...

*De afdeling Bestuurskunde
bevindt zich op de eerste etage.*

Boekhandel Kooyker

Breestraat 93 / Leiden / Telefoon (071) 516 05 10